

Stanovisko Bankovej rady NBS

Vojna na Ukrajine je obrovskou humanitárnou katastrofou. Navyše prináša aj významné nepriaznivé ekonomické efekty v celosvetovom meradle. Je zrejmé, že tento vývoj pribrzdí zotavenie svetovej aj slovenskej ekonomiky. Na druhej strane sa globálne inflačné tlaky ešte zvýšia.

Ekonomický výhľad vo svete i doma je opäť poznačený obrovskou mierou neistoty. V týchto podmienkach je užitočné uvažovať o rôznych možných scenároch vývoja a miestami vybočiť zo zabehaných metód analýzy vývoja v ekonomike.

Banková rada prediskutovala východiská a dôsledky scenárov vývoja prezentovaných analytikmi NBS. Z nich vyplýva, že priemerná inflácia by mohla zrýchliť z dnešných úrovní okolo 8 % až na 10 až 14 % v roku 2023. Hlavnou príčinou je očakávaný vývoj cien energií, ktoré vojna na Ukrajine ženie smerom nahor. K pomalšiemu rastu prispeje aj slabnúca kúpyschopnosť obyvateľstva a opätovné zhoršenie situácie v dodávateľsko-odberateľských reťazcoch v priemysle. Navyše ekonomická aktivita sa utlmí v dôsledku výpadku obchodu s Ruskom a Ukrajinou.

Očakávaný vývoj cien komodít sa v porovnaní so zimou 2021 revidoval výrazne smerom nahor, a to nielen v súvislosti so stupňovaním globálneho politického pnutia. Návrat fungovania svetových dodávateľsko-odberateľských reťazcov k normálu sa tiež oddiaľoval. Podobný vývoj by sme teda sledovali, aj keby sa vojna na Ukrajine nezačala.

Hospodárenie verejného sektora sa v danej situácii nebude v dohľadnej dobe zlepšovať. Deficit verejných financií by mal byť v roku 2024 v rozpätí 4 až 6 % HDP. Okrem pribrzdzenia ekonomiky bude na vývoj verejných financií vplývať aj príchod utečencov z Ukrajiny a potreba poskytnúť im útočisko, živobytie a prístup k verejným službám. Vzhľadom na demografickú štruktúru utečencov vstúpi z nich pravdepodobne len pomerne malá časť aktívne na trh práce.

Aktuálny vývoj znamená obrovskú výzvu pre verejné politiky. Zmiernenie dosahov vojny na Ukrajinu na ekonomiku si vyžiada účinné zásahy viacerých inštitúcií.

ECB začala s postupným znižovaním miery podpory, ktorú dodáva pre fungovanie ekonomiky eurozóny počas pandémie. S postupnou normalizáciou začínajú finančné trhy očakávať zvyšovanie úrokových sadzieb. Menová politika nevie ovplyvniť politickú situáciu a globálny vývoj cien energií. Vie však účinne konať, aby akokoľvek vypuklý vývoj v dôsledku globálnych šokov nevedol k trvalým inflačným tlakom v ekonomike. Finančné trhy naďalej očakávajú aj napriek dnešnej volatilita a neistote postupný pokles inflácie v eurozóne k cieľu ECB na úrovni 2 % v nasledujúcich rokoch.

Prudký rast cien energií a potravín bude doliehať osobitne ťažko na niektoré zraniteľné skupiny obyvateľstva, ako sú ľudia v hmotnej núdzi, osamelí dôchodcovia, mnohopočetné rodiny alebo rodiny s jedným dospelým. Adresná pomoc z verejného rozpočtu by bola nielen dôležitým sociálnym opatrením na zmiernenie následkov rastu cien, ale znamenala by aj stimul pre slabnúci dopyt v ekonomike.

Vplyv vojny a súvisiacich obmedzení medzinárodného obchodu je z pohľadu ekonomiky Slovenska významný, ale zvládnuteľný. Vplyv na jednotlivé firmy však môže byť dramatický až likvidačný, pričom nie všetky súvislosti takéhoto vývoja máme zapracované v scenároch možného vývoja. Účinná štátna pomoc bude v takýchto prípadoch nevyhnutná.

Slovensko stojí pred veľkou výzvou zvýšiť odolnosť ekonomiky voči nečakaným aj očakávaným (napr. klimatickým) vonkajším vplyvom. Pandémia ponúkla viacero lekcí pre zdravotníctvo, školstvo a verejnú správu, z ktorých je potrebné sa poučiť. Posledné udalosti tlačia do popredia potrebu novej energetickej stratégie a priemyselnej politiky. Plánovaný rast čerpania eurofondov vrátane prostriedkov z Plánu obnovy sú nielen silným prvkom pre elimináciu negatívnych dôsledkov globálneho spomalenia, ale aj príležitosťou naštartovať takéto zmeny.

Začlenenie čo najväčšieho počtu ukrajinských utečencov do pracovného procesu je veľkou príležitosťou pre slovenský trh práce, ktorý trápí v mnohých oblastiach akútny nedostatok pracovnej sily. Pružnejší prístup legislatívy a verejných inštitúcií k tejto agende bude nevyhnutný. Vzhľadom na štruktúru populácie utečencov, v ktorej dominujú ženy s deťmi, je dôležitým predpokladom ich ekonomickej aktivity dostupnosť verejných služieb starostlivosti o deti a ich vzdelávanie.

Existujúci priestor vo verejných financiách je potrebné využiť na účinnú pomoc vo vyššie spomínaných oblastiach. Verejné financie však budú po tejto kríze opäť v ešte viac zraniteľnej pozícii. Do budúca bude potrebný dôveryhodný plán konsolidácie verejných financií. Dôsledná implementácia výdavkových limitov do rozpočtového procesu dlhodobo pomôže konsolidácii a posunie kvalitu verejných financií o stupienok vyššie. V tomto úsilí by vláda poľaviť nemala.